Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Sabbata sanctifices.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Visual Library

A ginis accedēs tibiā ipam in quodam fora=
mine ipſius eccl'ie abſcondit ⁊ btām virgi=
nem lachrymis ⁊ ꝓcibus pro ſua liberatiōe
rogabat. Et ecce nocte q̄ daʒ btā virgo ſan=
cto ypolito: vt petrū ſanitati pꝛiſtine reſti=
tueret imꝑauit. Statimq́ ſctūs ypolitus
tibiā de foramine accipiens in loco ſuo q̄ſi
ſurculū arbori in momento inſeruit. In q̄
viſione tantos dolores ſenſit: vt ſuis cla=
moribus totā familiam excitaret. Qui ſur=
gentes ⁊ lumē accendētes: cuʒ duo crura
⁊ duas tibias hr̄e ꝯſpiciūt. Sed deludi pu
tantes ipm iteꝝ cōtrectabāt vt bona mem=
bra ipm habere cōſpicerēt. Qui iuxta eum
ſtantes integra mēbra hr̄e cōſpiciunt.

¶ Sabbata ſanctifices.

SEcūdi qui peccāt ꝯtra hoc ꝓceptum
ſunt q̄ emūt ⁊ vendunt in diebꝰ dn̄i=
cis ⁊ alijs feſtis q: dr̄ extra de ferijs
c. Oēs dies dn̄icos a veſpe in veſperū cuʒ
om̄i veneratione decreuimus obſeruare ⁊
ab omni illicito ope abſtinere: vt mercata
in eis minime fiāt. Hec ibi. Itē directe fa=
ciūt ꝯtra hoc ꝓceptū. Sabbata ſanctifices
B Item Exo. xxxj. Qui polluerit illud mor=
te moriat̄: ⁊ qui fecerit in eo opus ſeruile:
peribit anima illius de medio populi ſui.
Nam legit̄ Nume. xv. Factū eſt cuʒ eſſent
filij iſrael in ſolitudine: ⁊ inueniſſent ho=
minem colligentē ligna i die ſabbati obtu=
lerunt eū Moyſi ⁊ Aaron ⁊ vniuerſe mul
titudini: ⁊ recluſerūt eū in carcerē neſcien
tes quid de eo facerent. Dixitq́ dn̄s moy=
ſi. Morte moriat̄ hō iſte. Obruat eū oīs po
pulus lapidibꝰ extra caſtra. Cūq́ eduxiſ=
ſēt eū foras: obruert̄ eū lapidibꝰ: ⁊ mortuꝰ
eſt ſicut ꝓceperat dn̄s. Sed nūquid eſt ma
gis pctm̄ emere aut vendere in feſtis ex cu
piditate: quā colligere ligna ex neceſſitate
ſua? ¶ Querit̄ ergo vtrū emere aut vēde=
re in diebus dn̄icis aut in feſtiuitatibꝰ ſan=
ctorum ſit ſemꝑ pctm̄ mortale aut violatio
ſabbatoꝝ an non? Ubi dr̄ ꝙ ſic: ꝓpter au=
ctoritates ſuꝑius allegatas: quia eſt cōtra
preceptū eccleſie. Ergo eſt mortale pctm̄.
In ꝯtrarium eſt neceſſitas: quia nō eſt cul
pabile quod neceſſitas infert. vt ptʒ. xxxiij
q. i. ca. ad legitimam. Item neceſſitas non
habet legē. i. q. i. remiſſionem. Item neceſ=
ſitas facit licitū qđ nō eſt licitum. extra de C
reg. iu. qđ non eſt. Item neceſſitas nō ſub=
iacet legi. extra de obſeruatione ieiunioꝝ
c. cōſiliuʒ. Ad hanc queſtionē reſpōdet ma
giſter Augꝰ de anchona ſuꝑ Mat. dicens
ꝙ q̄ſtio eſt dubia ꝓpter illud qđ dr̄ de ꝯſe.
diſt. iij. Ieiunia. In die dn̄ica nihil aliud
agēdū eſt niſi deo vacādū. Et ſubdit̄. Nul=
la opatio i illa ſctā die agat̄: niſi ſolū hym=
nis ⁊ cāticis ſpūalibus illa dies trāſigat̄.
¶ Sciendū eſt vt dicit quidaʒ doctor ꝙ te=
nere foꝝ diebꝰ feſtiuis ⁊ dominicis tripli=
citer contingit fieri. ſcilicet.

Cauſa ineuitabilis neceſſitatis.
Cauſa cupiditatis.
Cauſa naturalis vtilitatis.

Primo cauſa ineuitabilis neceſſitatis. Cō=
tingit em̄ quinq́ conſideratis cōditiōibꝰ tē=
poꝝ ꝑſonaꝝ ac negocioꝝ qđ niſi fieret fo=
rū die dn̄ica vel feſtiua in emendo vel ven
dendo res aliquas magnū detrimentū im=
petrarent ꝓdicte ꝑſone: q: forte ſunt artifi
ces: vn̄ alijs diebꝰ eoꝝ artificijs eos opor=
tet intēdere: vt victū ⁊ veſtitū pro eis ⁊ ꝑ
illis q̊ꝝ curā hn̄t impendant. Et tales ex q̊ D
miſſam audiūt: ⁊ horā aliquā deputāt ad
vacandū cultui diuino a pctō pn̄t excuſa=
ri potiſſime ſi in talibꝰ operibus mens eoꝝ
nō multū a diuino diſtrahat̄ ſeruitio. hec
ille doctor. Dicit Ioānes i ſumma confeſ=
ſio. titulo de ferijs. q. xij. allegans gloſam.
extra de ferijs. c. oēs. ſuꝑ ꝟbo mercatum:
dicēs. Si aliquis hoc facit pro ſua neceſſi=
tate aliquādo non cōſuetudinarie non cre=
do ꝙ peccat mortaliter. ¶ Scđo pōt fieri
cauſa cupiditatis. Scribit̄ em̄ Eccl'i. ij. ꝙ
peccatori dedit deus curā ſuꝑfluā ⁊ affli=
ctionē animi: vt ꝑ noctē non requieſcat et
cuncti dies eius doloribꝰ pleni ſint. Tali=
bus em̄ quibꝰ nō ſufficit tēpus ad venden=
dū ⁊ emēdum rōne anxietatis ⁊ cupidita=
tis peccatū eſt emere aut vendere domini=
ca die: q: cupiditas cum charitate ſtare nō
pōt: immo cum auget̄ cupiditas diminui=
tur charitas: vt dicit Auguſti. Idem dicit
Ioā. in ſumma cōfeſſio. vbi. ſ. dicens. Si
aūt hoc ducit in cōſuetudinem: aut hoc fa=
cit ex improba cupiditate lucrandi: ſicut fa
ciunt mercatores: qui ꝓpter frequentanda

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mercata ad nundinas vix aut nūq̄ȝ intrant
E eccl̄ias ſuas: credo ꝙ peccent mortaliter.
In locis autem illis vbi ſpēaliter inhibita
ſunt ab ep̄o hm̄oi mercata aut nūdine: pec
cant qui cōtra hāc inhibitionem faciūt: ⁊ ſi
epiſcopus excōicauit omnes q̇ veniunt ad
hm̄oi ꝓhibita mercata: ſi aliqui de aliena
dioceſi ſcienter veniūt: incidūt in illā excō=
municationē: cum rōne delicti efficiant̄ de
iuriſdictione illius ep̄i. Hec Joannes. Rō
huius eſt: q2 difficile eſt inter ementis ven=
dentiſq̄ȝ cōmercium non interuenire pctm̄.
vt ptȝ de pe. di. v. c. q̄litas: q̇a tali tp̄e ma=
xime vitandū eſt: cū grauiꝰ rōne temporis
peccāt. vtȝ de peni. di. v. c. cōſideret q̄lita=
tem. Ideo dr̄ Eſdre. ij. xxiiij. c. Et dicit ibi
Neemias. In diebus illis vidi in iuda tor=
cularia calcari in ſabbato: portantes acer=
uos ⁊ onerātes ſup̄ aſinos vinū ⁊ vuas ⁊
ficus ⁊ oē olus inferētes in hierl̄m in die
ſabbati. Sequit̄ ibidē. Et tiri habitauerūt
in ea inferētes piſces ⁊ oīa venalia ⁊ ven=
debant in ſabbato filijs iuda. Et obiurga=
ui optimates iuda ⁊ dixi eis. Que eſt hec
F res mala quā vos facitis: ⁊ ꝓphanatȝ diē
ſabbati? Nunquid nō hec fecerūt pr̄es ve=
ſtri? Sequit̄ ibidē. Clauſerūt ergo ianuas
⁊ p̄cepi vt non aperirēt eas vſq̄ȝ poſt diem
ſabbati. Sequit̄. Et manſerūt oīa vena=
lia foris hierl̄m ⁊ negociatores ⁊ venden=
tes. Hec ibi. Sequitur correlarie ex his ꝙ
meſſores fruguȝ ⁊ collectores ſine magna
neceſſitate in ſabbatis ſunt feſti violato=
res. Probat̄: q2 no eſt minus pctm̄ collige=
re fruges in die ſabbati q̄ȝ calcare torcula=
ria aut colligere vuas. Si talia prohibuit
neemias: vt patet ſupra ī auctoritate. Ex=
cuſantur tamen illi ſi iacentibꝰ in agris ſe=
getibus aut in pratis fenis ſi immineat tē=
peſtas aut pluuia que corrumpat talia: nō
ſunt ꝓhibendi dn̄i illaꝝ rerum ea remoue
re ⁊c̄. vt patet ſupra in ſermone proximo.
Si quis hoc facit ſine magna neceſſitate:
peccat mortaliter ⁊ frequēter patitur defe
ctum ⁊ detrimentū in ſegetibꝰ ſuis aut per
cōbuſtionē aut tēpeſtatȝ deſtructiōem. No
ui em̄ ego quendā hoīem in comitatu. Ra=
uenſborgēſi villanum: cui accidit quod hic
narro. Nā ſemel tēpeſtas deſtruxit omnia

frumenta circūquaq̄ȝ exceptis ſuis ſegeti= G
bus cum aliorūȝ mixtis. De hoc vicini ſui
ammirantes interrogauerūt eū quid feciſ=
ſet ꝙ ſua frumēta illeſa manſerūt in tā hor
ribili tēpeſtate: q̄ tn̄ inter nr̄a frumenta mi=
xta fuerūt. Qui rn̄det ꝙ de nullo alio hāc
gr̄am habuit niſi ꝙ diebꝰ feſtiuis nūq̄ȝ col=
legit frumenta ſua aut metere ſolebat: ſed
totaliter vacaret deo. Ergo ⁊c̄. Nam ſi ali
qn̄ deuote celebrantes feſta patiunt̄ dānū
tūc deꝰ eis in alijs hoc recupat. Qd̄ patet
in tali exēplo qd̄ ponit magr̄ in libro apuȝ.
Fuerūt tres meſſores ſimul metētes ⁊ īter
illos fuit vnus deuotꝰ q̇ bene celebrabat fe
ſta. Qn̄ ille audiebat campanā ꝓ veſpis ſo
nantē: mox ceſſabat ab omni ope ⁊ eccl̄iaȝ
viſitabat. Accidit ꝙ illi tres mutuo mete=
rent frumēta in agro. Pulſabat̄ cāpana ꝓ
veſpis. Mox ille dixit ſodalibꝰ ſuis. Tem=
pus eſt ceſſemꝰ ab ope q̇a ſabbatum inſtat
cū veſpe pulſant̄. Ipo ceſſante alij eū deri
ſerunt ⁊ ab ope ceſſare noluerūt: ⁊ ſic euȝ
in ope metēdi anticipauerūt. Sequēti die
poſt ſabbatū reuerſi hij tres ad opus con=
ſuetum. Inclinauit ſe ille deuotus ⁊ iuenit H
nummū aureū ſatis magnū ⁊ ſpiſſum in q̊
erat talis ſcriptura in circūferentia. Deus
veſter me compegit ⁊ in aurū me redegit
pauperi q̇ nō fregit diem feſtum celebrem.
Quē ille retinuit alijs dolentibꝰ ꝙ cuȝ eo
nō inceperūt feſtiuare. Secūdo ſequit̄ cor=
relarie ꝙ etiā peccant mortaliter vectores
⁊ quadrigantes ⁊ feſta ſctōꝝ minime ce=
lebrantes. vt dicit Neemias vbi. ſ̄. Onerā
tes ſuper aſinos vinū ⁊ vuas: ficus ⁊ oīe
olus in hierl̄m inferentes in die ſabbati: q2
non eſt minus pctm̄ onerare plauſtrū ⁊ ve
here cū equis q̄ȝ onerare aſinuȝ aut equū
⁊ portare onus. Sed vltimum eſt pctm̄ er
go ⁊ primū: grauiter ergo peccant illi q̇ in
diebus feſtiuis cū quadrigis afferūt ceruiſ
ſiam. Sic etiam illi qui vehūt blada in die
bus feriatis. Et ſi ꝓpter preceptum ciuita=
tis currus ⁊ equi non poſſunt ingredi ciui
tatē portant ceruiſiā foris ciuitatē implēt
vaſa: ⁊ fit fraus precepto. Excuſant̄ tn̄ ve
ctores merciū ad nundinas aut ad loca re=
mota q̇ ſine graui incōmodo non poſſunt
diebus feſtiuis vacare quadrigando. Sed

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

q̄d eſt de vectoribus ſalis. Rñdeṫ. Si exe-
A unt ꝓpter bonū cōe: ⁊ non in die feſto: ⁊ ſi
quieſcerent incurrerent ipi ⁊ cōitas nota-
bile damnū: ſaluo iudicio meliori excuſan-
tur ſicut ⁊ p̄cedentes: debēt tñ abſtinere in
magnis feſtiuitatibꝰ a q̄drigādo. Cuiꝰ ex-
emplū patuit ī dioceſi narbonenſi. Ibi fue-
runt duo vectores: vnꝰ illoꝝ q̄ñ initiit fe-
ſtiuitas q̄euit cuʒ equis ⁊ quadriga. Alius
ꝓo nunꝙ pepcit ſctoꝝ ſolēnitatibus. Acci
dit aūtꝙ mutuo eorum curribus oneratis
exirent ſupueniente die feſto. Tūc vnus il
le ſabbatiſabat more ſolito: aliꝰ receſſit cū
iumētis ſuis. Anno finito cōuenerūt ſimul
in vnū locū. Tūc ille qui nunꝙ celebrabat
extraxit de marſupio ſuo. l. florenos im-
properando alteri dicens. Tales florenos
vltra oēs expēſas lucratꝰ ſum: ⁊ tñ nunꝙ
diē celebraui celebrē nec tenui. Tu autē q̄d
qui deuotꝰ es ad deū ⁊ ad ſanctos: ⁊ ſem-
per deficis in tp̄alibus. Illis verbis dictʒ
mira res accidit. Oēs illi floreni in p̄ſentia
multoꝝ in cineres redacti ſunt: ⁊ ſic ille cō
fuſus diſceſſit. Correlarie ſequiṫ tertio ex
B illa auctoritate ſupius allegata: ꝙ carnifi-
ces: pellifices: ſartores: ſutores: mercato-
res ſua venalia ī diebꝰ feriatis vēdentes
peccāt grauiter: ⁊ ſunt eccl'ie dei inobediē
tes. Probaṫ: qꝛ dicit Neemias vbi. s. In-
ferentes piſces ⁊ oīa venalia vidi ⁊ vēde-
bant in ſabbatis filijs Iuda: ⁊ obiurgaui
optimates iuda ⁊ dixi eis. Que eſt hec res
mala quā vos facitis ⁊ ꝓphanatis diē ſab-
bati. Non hec fecerunt p̄res vr̄i. Hec ibi.
O vtinā nūc eſſet Neemias talis q̄ talia re
dargueret: ⁊ ſpēaliṫ carnifices q̄ ſtāt ꝑ to-
tā diē dñicā aut aliā feſtiuā diem vēdendo
carnes ſuas: falſe iurādo: diuinū cultū ne-
gligendo ⁊ p̄dicationē poſtergendo: alios
etiā a diuino cultu diſtrahēdo: ⁊ verba va
na ⁊ inutilia ꝓferendo. Peccāt etiā illi ſu-
tores q̄ dñicis diebꝰ ⁊ alijs feſtis vendunt
ſotulares: ⁊ apiūt feneſtras ſuas ſicͭ alijs
diebus ferialibꝰ. Peccant mercatores qui
ſuas mercātias ſummo mane exponūt ad
vēdendū dñicis diebꝰ ⁊ feſtiuis anteꝙ au
diant miſſam. Peccāt etiā tabernarij ⁊ ta-
bernatrices: q̄ iſtis ebrioſis hoībꝰ in feſtis
vendūt potū aut ceruiſiā: q̄tenꝰ ruant in vl
teriora pctā: tales vēditores ceruiſie debe- C
rēt ceſſare a vēditione: ⁊ ſic ipſi ceſſarent a
potatiōe ⁊ ebrietate. qꝛ dr̄ de iniuria ⁊ dā.
da. c. ſi culpa. Qui occaſionē dāni dat: dā-
nū dediſſe videṫ. O quot iuramenta quot
blaſphemie ebrietates rixe cōtumelie ⁊ de-
tractiones ibi fiunt q̄bus ꝑticipes ſiūt. De
his oībꝰ dr̄ Lu. xvij. Sicut factū eſt in die
bus Loth. Edebant ⁊ bibebant emebant ⁊
vēdebāt. Sequiṫ: q̄ aūt die exijt Loth a ʒo
domis pluit ignem ⁊ ſulphurem de celo et
oēs ꝑdidit. Sic erit in die illa qua filius
hoīs reuelabiṫ. De his etiā Ioan. in Apo-
caľ. dicit. Negociatores terre flebunt. Itē
carnifices q̄ ſine neceſſitate vendūt in die-
bus feſtiuis carnes crudas peccant: nō tñ
peccāt mortaľr ſi carnes in feſto preparāt:
⁊ in die ſequenti vēdant: ſi priꝰ nō poterāt
cōmode p̄parare aut p̄paratas ſuare. Sʒ
quid fiet q̄ñ erunt tria vel quatuor feſta ſi-
bi im̄ediate ſubſequētia? Dicendum ꝙ tūc
prudenti diſcretiōe vtendū eſt: ſempꝙ de-
ferendū ſolenniori diei. Scd̄s caſus eſt de D
tabernarijs quoꝝ abuſio non ſine grauiſ-
ſima culpa eſt: qui ſummo mane aperiūt ta
bernas: etiam in quacūꝙ ſolēnitate nunꝙ
audiendo miſſam vel intrando eccleſiam:
q̄ſi ſint parochiani diaboli: ad quoꝝ eccle-
ſias. i. tabernas habent recurſum: quem
habent ſacerdotes chr̄i in eccleſijs dei. Hi
ſiquidem ſunt arcendi ne aperiāt niſi hora
debita: quia multi ſunt q̄ viſitant eccleſiaʒ
poſtꝙ inebriati fuerint in tabernis: tūc va-
dunt ad eccleſiam chr̄i: nō ſolum ſine meri-
to: verūetiā cum demerito ⁊ aīe detrimen
to: qꝛ dr̄ de iniurijs ⁊ dāno dato. c. Si cul-
pa. Qui occaſionē dāni dat: damnū dediſ
ſe videṫ. Sic omnium malorū que in taber
nis fiunt: ſunt participes tabernarij et ta-
bernatrices: ſcʒ non audiendo miſſam: ne-
gligendo verbum dei: ⁊ de periurijs: blaſ-
phemijs: rixis: ebrietatibus: ⁊ ſic de alijs
omnibus ſunt rōneʒ reddituri apud diſtri-
ctum iudicem. Et aliqui vendunt eis ali-
qua potus incitamēta: quod deterius eſt.
Tertius caſus eſt de hortulanis qui ven-
dunt herbas ⁊ fructus: de quibꝰ dicendū
eſt: ꝙ illos fructus atꝙ herbas qui diebꝰ
illis cōſumunṫ vendere ⁊ emere licet: pre-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

E dicatiõe ⁊ miſſa ⁊ alijs ad que tenentur
non ꝑtermiſſis. Etiam panes ⁊ carnes co
ctas cũ conditionibꝰ iã ꝑmiſſis. ¶ Quar-
tus caſus eſt de vẽdentibꝰ quaſdã merciũ-
culas maxime ad mulierũ ornatũ ⁊ ad va-
nitatẽ: vñ multa peccata mulieribꝰ eueni-
unt: aut alia puerilia que vẽdere ſolent in
diebus feſtis ⁊ in locis ſacris. Talia eme
re ⁊ vẽdere nequaꝙ̃ licet: tum ꝓpter diez
feſtum. Tum ſunt incitamenta luxurie va-
nitatis ⁊ gule. De quibus. xvj. q. vij. c. Et
hoc diximus. Origenes ſuper illo. Domi-
nus erat eijciens emẽtes ⁊ vendentes de
templo. Nam tanto zelo contra tales ac-
cenſus eſt vt manibus proprijs eos extra
templum proiecerit: ⁊ es nũmulariorꝝ ſub-
uertit: quod cõtra quoſcũꝙ ſceleſtos alios
nunꝙ̃ feciſſe legitꝭ. Queritꝭ vtrũ liceat ſcri-
bere libros diebus feſtiuis cauſa deuotio-
nis. Rñdet Johẽs gerſon in tractatu ſuo
de laude ſcriptorꝝ dicens: ꝙ ſcriptor facit
opus bonũ de genere. Qđ ſi prouenit ex
charitate eſt meritoriũ vite eterne: nec di-
cendum eſt ſeruile. Ideo inquit. Nihil im-
pedit libros vel tractatulos aut codicillos
F cã deuotionis ſcribere dieb9 feſtiuis habi-
to moderamĩe: q̃le ſapiẽs iudicabit in hoc
opere: qđ vtiꝙ ſeruile nõ cenſendũ eſt. Ez
ad honorem eccleſie plus aliq̃ñ vergens ꝙ̃
multiplicatio vocalis orõnis. Et hoc ẽ ve-
rum dũmõ non ſcribat pro precio. Quarto
ſequitꝭ correlarie: ꝙ maxime cõſciẽtie prela
torũ tẽporaliũ grauantꝭ qui talia vident et
ſciunt: ⁊ tamen ꝑ eos diſſimulantꝭ. Proba-
tur: quia dicitꝭ talibꝰ prelatis. Ezechie. iij.
⁊. xxxij. c. Si dicente me ad impium morte
morieris: nõ annunciaueris ei: neꝙ locu-
tus fueris: vt auertatꝭ a via ſua impia ⁊ vi-
uat: ipe ipiꝰ in iniq̃tate ſua morietꝭ: ſangui-
nẽ aũt eiꝰ de manu tua requirã. Hoc attẽ-
dere deberẽt ꝑlati ſpũales q̃ ſciũt ⁊ tolerãt
iſta neꝙ iſta corrigunt in ſynodo. Hoc at-
tendere deberẽt tꝑales prelati principes ⁊
barones rectores ciuitatis q̃ talia ſciũt: ⁊
tamen iſta nõ inhibẽt neꝙ manũ apponũt
Quia pñt illud facere vnico precepto: aut
verbo: quod nos ꝑdicatores vix in centum
ſermonibus aut nunꝙ̃ facere poſſumꝰ. Au
diãt quid ſcribitur. lxxxvj. diſt. c. faciẽtis.

ꝓculdubio culpam habet: q̃ qđ põt corrige-
re negligit emẽdare. Scriptum quippe eſt G
vtz Leuiti. xx. Non ſolũ qui faciunt: ſed eti
am qui cõſentiũt facientibꝰ participes iudi
cantur. Sequitꝭ. Negligere cum poſſis per
turbare ꝑuerſos: nihil aliud eſt ꝙ̃ fouere.
Nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte: qui
manifeſto facinori nõ deſinit obuiare. idẽ
dicitur. lxxxiij. diſtin. ca. Error cui non re
ſiſtitur approbatꝭ: ⁊ veritas cũ minime de-
fenſatꝭ opprimitꝭ. Idem. xxiij. q. iij. ca. Qui
poteſt obuiare ⁊ ꝑturbare ꝑuerſos: ⁊ non
facit: nihil eſt ꝙ̃ fouere impietatem eorũ.
Idem. xj. q. iij. c. Qui peccãtibꝰ cõſentit et
defendit aliũ delinquentẽ: maledictꝰ erit
apud deũ ⁊ hoies. Et infra. Si q̃s alteriꝰ
errori cõſentit: ſciat ſe cũ illo ſili mõ culpa
bilẽ iudicandũ. Hec Iſiđ. Idez dicitꝭ. ij. q.
vij. ca. Negligere. Non ſic fecit Neemias
de quo ſupra dixi. inq̃t ⁊ clauſerũt ianuas
⁊ ꝑcepi vt non aperirent eas vſꝙ poſt ſab-
batũ: ⁊ de pueris meis cõſtitui ſuꝑ portas
vt nullꝰ inferret onus ĩ die ſabbati: ⁊ man
ſerũt negociatores ⁊ vẽdẽtes vniuerſa ve
nalia foris hierlm ſemel ⁊ bis: ⁊ cõteſtatꝰ H
ſum eos ⁊ dixi eis. Quare manetis ex ad-
uerſo muri: ſi ſcđo hoc feceritis: mittã ma
nũ ĩ vos. Itaꝙ ex tꝑe illo nõ venerũt ĩ ſab-
bato. Hec ibi. Utinam hic eſſet talis Nee-
mias q̃ ſic manũ apponeret ad diuina pre-
cepta obſeruanda. Et ſi foras ciuitatẽ vel-
lent vendere aut emere aut implere vaſa
ſua cũ ceruiſia: ⁊ ſic facere fraudem prece-
pto ciuitatis: ꝙ talis apponeret manũ ſuã
ſicut Neemias fecit. Fuit q̃dam mercator
diues ⁊ abundans in quadam ciuitate in
italia: q̃ ex ꝑcepto ⁊ ſtatuto ciuitatis tene-
batur ſua mercata occultare ⁊ includere
ſicut alij: ꝙ̃diu hoc fecit augebatꝭ ĩ diuitijs
⁊ bonis tꝑalibus. Qui poſtea ſe trãſtulit ĩ
aliã ciuitatez propter illud preceptũ: cogi
tauit em̃ ſi in aliã ciuitatẽ veniret: vbi non
teneretꝭ ſeruare tale ꝑceptũ: ꝙ tunc magis
ditaretꝭ. Qui poſtꝙ̃ ꝑ annũ in eadẽ ciuita-
te morã traxerat: totaliter fuit depauparꝰ
⁊ oibus bonis ſpoliatus. Cogitauit intra
ſe. Melius eſt vt reuertaris ad priſtinum
locũ ⁊ obſeruas ſtatuta ciuitatis ⁊ dei: ſic
ecõuerſo diteris. Qđ ⁊ factũ eſt. Naz hoc

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dñs minat⁹ eſt nobis. Leuiti. xxvj. Si non
A audieritis neqꝫ feceritis omnia mandata
mea: viſitabo vos velociter in egeſtate et
ardoꝛe ⁊c̄. Nota ibidem. Et ſequit̄ infra.
Tūc placebūt terre ſabbata ſua cūctis die-
bus ſolitudinis ⁊c̄. Sicut patet in multis
alijs terris deſertis que iam ſabbatiſant. i.
deſerte ſunt ꝓpter hoīm pctā: vtꝫ in comi-
tatu ſterneboꝛgēſi ⁊ ꝑboꝛgeñ. ⁊ ſic de alijs.

¶ Sabbata ſanctifices.

Tertio peccāt ꝯtra illud p̄ceptum: q̄
tenent placita in diebus feſtiuis.
Contra illud qđ dī̄ extra de ferijs
ca. Om̄es dies dñicos a veſpa in veſperū
cū om̄i veneratiōe decernim⁹ obſeruari: ⁊
ab om̄i illicito ope abſtinere: vt mercata in
eis minime fiant nec placita. Hec ibi. Cla-
rius habet̄. xv. q. iiij. ca. Placita ſecularia
dñicis diebus nō agant̄ vel alijs p̄cipuis
feſtis. Sequit̄ inſup. Sācta ſynod⁹ decre-
uit vt nulla iudiciaria ptās licētiā habeat
ſua auc̄te chrīanos ad placitū trahere ⁊c̄.
Hec ille. Ex his patet ꝙ ſi ſupioꝛes vobis
mādarent intereſſe placitis dieb⁹ ſolenni-
B bus: nō tenemini obedire. Patet ex his ꝙ
maxime peccant pꝛincipes ⁊ barones ma-
giſtri ciuiū ⁊ ciuitates: officiales ⁊ cōmu-
nitates tenentes placita in dieb⁹ dñicis ⁊
ſolennib⁹. Sicut cōmuniter videm⁹ in clau
ſtris religioſoꝝ: ꝙ finito ſermone ſemꝑ cō-
ueniunt in feſtis ad placita. Poſſet tñ illo
die: vt dicit Guilhelm⁹ in glo. ſuper verbo
Placita. xv. q. iiij. ꝑ pace tractare: ⁊ quan
do cauſa eſt debiliū ⁊ miſerabiliū ꝑſonaꝝ
que alio die nō poſſet expediri. Sūt etiam
multū rephenſibiles illi q̄ cauillationes fa-
ciunt in diebus feſtiuis in loco ſacro vel in
cimiterio aut in ecc̄lia vbi requieſcunt coꝛ-
poꝛa fideliū. Sic etiā peccāt cōtra illud p̄ce
ptum oēs iudices ⁊ pꝛelati: qui iudicant in
diebus dñicis vel feſtiuis. vtꝫ extra de fe-
rijs. ca. Oēs dies dñicos pꝛecipimus cum
omni veneratione celebꝛari. Sequit̄. Nec
aliquis ad moꝛtē vel ad penam iudicetur.
Idem dī̄ de ferijs. ca. conqueſt⁹. Ubi dicit̄
ꝙ debent iudiciales ſtrepitus dñicis die-
bus quieſcere: qui ob reuerentiam dei no-
ſcitur eſſe ſtatuti. Et infra. Nec proceſſus
habitus teneat nec ſententia quam contin

git in huiuſmodi diebus pꝛomulgari: niſi C
neceſſitas vel pietas vrgeat: ſcilicet debi-
lium ⁊ miſerabilium perſonarum: quia in
operibus miſericoꝛdie diſtinctio dierū nō
eſt habenda. vt. lxxvj. diſtinctio. capi. vti-
nam. Idē clarius habetur. xv. q. iiij. cap. ſo
nullus epiſcopus. vbi dicitur. Nullus epi-
ſcopus ⁊ infra poſit⁹ die dñico cauſas iu-
dicare pꝛeſumat. Hec ibi. Idem dicitur in
ca. Nullus epiſcopoꝛum vel clericoꝛuꝫ die
dñico pꝛopoſitū cuiuſcunqꝫ caute negoci-
um audeat vētilare: niſi hoc tm̄ vt deo ſta-
tuta ſolennia peragant. Hec ibi. Sic etiaꝫ
tunc peccant cōtra illud pꝛeceptū iurātes.
vt patet de ferijs. ca. Omnes in fine. Nec
ſacramenta in illis ſunt pꝛeſtanda: niſi pꝛo
pace ⁊ alia neceſſitate. Gloſa. ſuper ver-
bo neceſſitate ſcilicet pꝛo fide aut obedien-
tia aut fama: ⁊ ſic de alijs. Qui ergo talia
ſupꝛadicta faciunt ſunt peioꝛes iudeis qui
talia nō faciunt in ſabbatis eoꝝ aut feſtis.
Circa quod notandum ꝙ iudei habuerūt
ſeptē feſtiuitates: ⁊ de ill̄ ſeptē nos hēm⁹
tres. Pꝛima vocat̄ ſabbatū. Hec dies fuit
celebꝛis ꝓpt̄ dei bñdictionē: ꝓpt̄ dei ſctifi- D
cationē ⁊ ꝓpt̄ dei q̄etationē. vtꝫ Ge. j. vbi
dī̄. Benedixit deus diei ſeptimo ⁊ ſanctifi
cauit illū: ⁊ req̄euit in illa die ab oī ope qđ
patrauerat. Hec feſtiuitas intm̄ p̄ualuit
apud hebꝛeos ꝙ ignis in domib⁹ eoꝝ non
accendebat̄: ⁊ cibus neceſſari⁹ in die pꝛece
denti p̄parabat̄. Cultioꝛib⁹ indumētis po-
pulus in die ſabbati oꝛnabatur: ⁊ a foꝛtioꝛi
debēt hoc facere chrīani in die dñico. Itē
lautioꝛib⁹ cibis ⁊ epulis ppl̄s ī ſabbato vte
bat̄. Tēplū oꝛōnis grā plus q̄ȝ alijs dieb⁹
freq̄ntabat̄ lex tūc pplo exponebat̄. Cāt⁹
⁊ pſalmodia ſolēnius agebat̄. Oīs diſcur-
ſus ⁊ euagatio pplo pꝛohibebat̄. Unde tm̄
mille paſſus ambulare poterāt: qđ diceba-
tur iter ſabbati. vtꝫ Act. i. Sed hanc diem
ſabbati nos chrīani nō habem⁹ ſꝫ loco illi⁹
habem⁹ diem dñicā: in q̄ hec ſupioꝛa ma-
gis facere debem⁹ q̄ȝ iudei ī ſabbatis. Sed
hec dies modo deputata eſt btē virgini ꝓ-
pter ſpēales rōnes. Pꝛimo pꝛopter fidei ec-
cleſie in ea quietationē. Ut ſicut caro chrī
tota die ſabbati quieuit ī ſepulchꝛo: ſic tota
fidei ecc̄ie q̄ illa die ꝑdita ⁊ moꝛtua erat:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN